

D ů v o d y:

Co do náhrady škody za zničené osení pšenice v nesporné výši 73 Kč 43 h sdílí dovolací soud právní názor druhé stolice a poukazuje dovolání žalované firmy, uplatňující dovolací důvod čís. 4 § 503 c. ř. s. na důvody odvolacího soudu s dodatkem, že se zde jedná o náhradu škody za zničení osetí nastavší v únoru 1920, tedy před úmrtím zůstavitele a nikoliv o náhradu škody za ušlou sklizeň sporné pšenice, pročez aktivní legitimaci žalující pozůstalosti nevádí okolnost, že majitel svěřenství zemřel přede žněmi v březnu 1920. Jinak nelze dovolání upříti oprávněnosti. Dle § 631 obč. zák. přísluší majiteli svěřenství nárok pouze na požitky svěřenského statku a nikoli na jeho podstatu. Stromy jsou dle § 295 obč. zák. příslušenstvím pozemků a nemovitými věcmi právě tak, jako pozemky samy, a proto patří ovocný strom k podstatě svěřenství a pouze ovoce k jeho požitkům. Ani dle doslovu ani dle smyslu uvedených míst zákonných ustanovení nelze přihlížeti k tomu, že jde v tomto případě pouze o jediný strom na pozemku, jenž v prvé řadě jest určen k tomu, by pěstovalo se na něm obilí. Správnosti tohoto názoru nasvědčuje ustanovení § 511 obč. zák., jenž přisuzuje požívateli pouze dříví poražené dle pravidel lesnictví a nikoli kmeny ovocných stromů. Kdyby byl správným názor odvolacího soudu, nebylo by přesné hranice mezi podstatou svěřenského statku a jeho požitky, ačkoliv nelze se obejít bez jasného a spolehlivého rozeznávání v tomto směru vzhledem k ustanovení §§ 618, 629, 630, 631, 632, 642 a 643 obč. zák. a §§ 224, 225, 226, 229, 243, 244 a 254 nesp. říz. Hruška patřila tedy k podstatě svěřenství a nikoliv k žalující pozůstalosti, která proto není oprávněna domáhati se náhrady škody za vyvrácenou hrušku.

Čís. 1814.

Opatření Stálého výboru Národního shromáždění republiky Československé podle § 54 ústavní listiny ze dne 25. srpna 1920, čís. 494 sb. z. a n., o úpravě a úhradě cen mlýnských výrobků.

Kdo byl pachtýřem dne 1. září 1920, musí zaplatiti celou moučnou dávku, třebaš po té pachtýřem býti přestal.

(Rozh. ze dne 5. září 1922. Rv I 430/22.)

Straně žalující jako vlastníci dvoru Ch. byla předepsána na základě opatření Stálého výboru Národního shromáždění republiky Československé ze dne 25. srpna 1920, čís. 494 sb. z. a n. k úhradě nákladů, spojených se zlevněním mouky pro vrstvy méně majetné dávka 4065 Kč, splatná dle ustanovení § 6 opatření ve dvou lhůtách a to jednou polovicí 2032 Kč 50 h dne 1. října 1920 a druhou polovicí 2032 Kč 50 h dne 1. dubna 1921. Strana žalovaná byla do prosince 1920 pachtýřem dvoru v Ch. a pacht končil dle smlouvy pachtovní 15. prosince 1920. Dle § 6 opatření a § 3 prováděcího nařízení ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. přesunula strana žalující dávku tuto na žalovaného jako skutečného uživatele této půdy a vyzvala ho, by tuto dávku zaplatil. Týž skutečně první splátku 2032 Kč 50 h zapravil, ale odepřel druhou splátku 2032 Kč 50 h

dne 1. dubna 1921 splatnou žalující zaplatiti. Žalobě o zapravení této splátky procesní soud první stolice vyhověl. Důvody: Dle § 4 prováděcího nařízení ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. je pro povinnost, platiti dávku, a pro ustanovení její výše rozhodným stav katastru daně pozemkové dne 1. září 1920. Později nastalé změny nemají vlivu na předpis dávky. Dle názoru soudu má tudíž dávka postihnouti výnos hospodářského roku 1920 a žalující, která jako, vlastnice půdy v roce 1920 hospodářského výnosu z ní v r. 1920 nedocílila z toho důvodu, že používání její příslušelo v roce 1920 straně žalované, jest oprávněna, přesunouti na ni celou dávku bez ohledu na to, že polovina dávky splatna je teprve 1. dubna 1921, kdy strana žalovaná nebyla již pachtýřkou. Dvě lhůty splatnosti ustanoveny byly očividně, by ulehčeno bylo zaplacení dávky, a pak asi z důvodu toho, že prováděcí nařízení bylo pozdě vydáno a následkem toho předepsání dávky se značně zdrželo. O d v o l a c í s o u d žalobu zamítl. Důvody: Odvolací důvod nesprávného posouzení právního spatřuje odvolání v tom, že první soudce, vykládaje nesprávně opatření Stálého výboru Národního shromáždění ze dne 25. srpna 1920, čís. 494 sb. z. a n. a vlád. nař. ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. vycházel z mylného hlediska, že dávka, k jejímuž zaplacení odvolatele odsoudil, má postihnouti výnos hospodářského roku 1920 a že jí má proto vlastníku půdy nahraditi pachtýř, jenž pozemků v roce 1920 používal. Odvolání jest oprávněno, neboť náhled prvního soudce, že dávku má nahraditi vlastníku výhradně jen pachtýř, který měl pozemky v pachtu v roce 1920, nelze přivésti v soulad se zákonem. Opatřením Stálého výboru Národního shromáždění ze dne 25. srpna 1920, čís. 494 sb. z. a n. byla zavedena dávka za tím účelem, aby bylo usnadněno zásobování nemajetných vrstev obyvatelstva moukou a moučnými výrobky na útraty tříd zámožnějších (tak zv. »moučná dávka«). Dávkou touto byli postiženi mimo jiné také majitelé půdy, jimž však dáno právo, by ji přesunuli na uživatele (pachtýře) půdy, jejíž čistý výnos položen za základ vyměření dávky; dávka ta byla splatna ve dvou pololetních lhůtách (§ 6). Opatření, které vláda ohledně moučné dávky učinila, bylo vypočteno na jeden rok, neboť nabylo účinnosti dnem 1. září 1920 a pozbylo platnosti dnem 31. srpna 1921 (§ 10). Prováděcí nařízení k tomuto opatření Stálého výboru Národního shromáždění (vlád. nař. ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n.), provádějíc blíže § 6 opatření ustanovuje, že dávka jest splatna ve dvou stejných lhůtách dne 1. října 1920 a dne 1. dubna 1921 (čl. I. 5) a že vlastník půdy jest oprávněn požadovati od skutečných uživatelů půdy plnou náhradu dávky, zaplacené z pozemků jimi užívaných (čl. I. 3). Otázku, který uživatel (pachtýř) je povinen, nahraditi zaplacenou dávku vlastníku pozemku — zda výhradně jen ten, kdo jej užíval v roce 1920, či i ten, kdo jej měl v užívání též v roce 1921 — neřeší ani opatření Stálého výboru Národního shromáždění ze dne 25. srpna, čís. 494 sb. z. a n. ani vládní nař. ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. a proto jí dlužno rozřešiti s použitím § 6 obč. zák., jenž praví, že zákonu nesmí býti dán jiný smysl, než který vyplývá z významu slov v jich souvislosti a z jasného úmyslu zákonodávce. A po této stránce má soud odvolací na rozdíl od soudce prvního za to, že k náhradě moučné dávky není povinen výhradně snad jen ten pachtýř, jenž měl pozemky v pachtu v roce 1920, nýbrž i onen pachtýř, jenž měl pozemky pachtovány v roce 1921

a dospívá odvolací soud k tomuto názoru v uvážení, že uvedené předpisy neskytají nejmenší opory pro náhled, který hájí žalující strana a který sdílí i soudce prvý, a že naopak ustanovení, že uvedené opatření platí na dobu od 1. října 1920 do 30. září 1921 a že ostatní, dávkou tou postižené osoby (zámožnější spotřebitelé a zaměstnavatelé) musili hraditi dávkou tu z běžných příjmů (§§ 2 a 4 opatření Stálého výboru Národního shromáždění ze dne 25. srpna 1920, čís. 494 sb. z. a n.), nasvědčuje spíše tomu, že dávkou tu má hraditi ten pachtýř, který měl pozemky v pachtu v době, když dávka měla býti zaplacená. Že tomu tak, tomu nasvědčuje i ustanovení § 1099 obč. zák., jenž, ukládaje vybývání břemen a dávek pachtýři, předpokládá při tom samozřejmě, že v době, kdy dávky dospěly, pacht dosud trval, a zajisté je dalek toho, by chtěl uložiti pachtýři placení dávek, jež dospějí k placení teprve po skončení pachtu. Názor opačný vedl by k tomu, že, kdyby na př. moučná dávka byla rozpočtena na 10 let, by musil pachtýř, jenž měl pozemky v pachtu v době předepsání dávky, dávkou tu platiti, ač pacht jeho dávno již skončil, názor ten by však vedl nevyhnutelně k tomu, že, kdyby pachtýř zemřel před 1. dubnem 1921 a jmění nezanechal, by vlastník druhou splátku dávky, dne 1. dubna 1921 splatnou, musil níknouti sám, poněvadž by ji od dřívějšího pachtýře nedostal a novému pachtýři by ji uložiti nemohl. To zajisté zákonodárce nezamýšlel a zamýšleti nemohl. Ježto pak jest nesporno, že pacht odvolatelův skončil v roce 1920 a že odvolatel moučnou dávkou dne 1. října 1920 splatnou, odpůrkyni zaplatil, nemá tato z tohoto důvodu ničeho více již proti němu k požadování.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek prvního soudu.

D ů v o d y:

Nejprve dlužno předeslati, že opatření ze dne 5. srpna 1920, čís. 494 sb. upravuje dvě materie: příplatky odběratelů mouky a příspěvky zaměstnavatelů (§§ 1 až 5): dávkou z kat. výnosu půdy t. zv. »moučnou« (§ 6), jež stihá majitele půdy. Tato jest jednorázová, jednou pro vždy uložená, a stanoví-li tedy § 10, že Opatření nabývá účinnosti 1. září 1920 a pozbývá platnosti 31. srpna 1921, určuje tedy lhůtu jeho platnosti, nemá tato, tudíž určení dne, kdy platnosti pozbývá, pro dávkou jako povinnost jednorázovou žádného významu a vztahuje se patrně jen na materii první, při níž arci jde o dávky trvající po celý uvedený rok. Ale ovšem den, kdy Opatření účinnosti nabylo, je důležitým i pro jednorázovou dávkou. Když nebylo ustanoveno, který den pro vznik povinnosti, platiti jednorázovou moučnou dávkou jest rozhodným, rozumělo se samo sebou, že je to den, jímž Opatření v působnost vstoupilo, tedy den 1. září 1920 (§ 10), neboť v § 6 se praví, že vlastníci půdy »jsou« povinni dávkou tu platiti, t. j. že je povinen platiti ten, kdo v den, kdy Opatření v účinnost vstupuje, vlastníkem jest, a nezáleží na tom, kdo byl vlastníkem před tím a kdo po tom, neboť zákon nechce věc komplikovat a dávkou rozvrhovat podle míry času, což by se muselo státi po případě mnohonásobně, kdyby se za rozhodnou dobu pokládala shora uvedená lhůta platnosti zákona a v ní by se vystřídalo více držitelů. Neboť zákon, chtěje býti při této nejen jednorázové, nýbrž také docela nepatrné dávce co možno jednoduchým a praktikabilním, abstrahuje od změny držitelských

poměru, nastalé po dni, kdy vstoupil v účinnost, který pokládá za kritický, a umožňuje mu tuto přímočárnost nepatrnost dávky, která nedovoluje mluvit o křivdě. Že zákon nebere zřetele na to, zda po kritickém dni 1. září 1920 v době platnosti zákona (od 1. září 1920 až do 31. srpna 1921) změna v držbě pozemku nastala, plyne také již z toho, že dávec podrobuje držitele vsí půdy, jak zemědělské, tak lesní, vinic i zahrad, a v tom jest i půda, kde sklizeň v té době třeba nenastává, ano braní užitků po celou řadu let je snad vyloučeno (lesy). Toto skryté stanovisko zákona, že pro povinnost, platiti dávku, jest rozhodným den, kdy vstoupil v působnost (1. září 1920), prováděcí nařízení vlády ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. zřetelně a očitě zaujalo. Stanoví v čl. I. čís. 4, že pro povinnost, platiti dávku, jakož i pro její výši, jest rozhodným stav katastru daně pozemkové dne 1. září 1920. Pakliž ale tak a den ten je rozhodným pro vznik povinnosti vlastníkovy a on musí dávku platit, kdyby třeba hned 2. září 1920 byl pozemek prodal, tedy, může-li vlastník dávku přesunouti na pachtýře, jest den ten důsledně rozhodným také pro povinnost pachtýřovu, nahraditi ji; kdo byl pachtýřem dne 1. září 1920, musí vlastníku celou dávku hraditi, třeba hned v následujících dnech pachtýřem býti přestal, i nemá tedy nároku na repartici podle míry času, po který v době od 1. září 1920 do 30. srpna 1921 v pachtovní držbě se nalézal. Dávku arci jest splatiti ve dvou lhůtách, totiž dne 1. října 1920 a dne 1. dubna 1921, ale tím jest určena jen doba splatnosti, kterou přesně lišiti dlužno od doby vzniku platební povinnosti; povinnost vznikla dne 1. září 1920, splatnost však nastala polovicí dne 1. října 1920 a polovicí 1. dubna 1921. Avšak pachtovní poměr žalovaného pomínul, jak beze-sporno, teprv 15. prosince 1920, byl tedy žalovaný v kritický den 1. září 1920 ještě pachtýřem, musí tedy žalobci nahraditi celou dávku (čl. I. čís. 3 nař.), i spornou polovicí, dne 1. dubna 1921 splatnou. K vývodům odvolacího soudu se ještě podotýká: Na § 1099 obč. zák. se nelze odvolávat, protože předpis Opatření jest výjimečný, stanově dávku výjimečnou, stanoví pro ni sám i prováděcím nařízením také výjimečná pravidla. A dále: dávka je jednorázová se splatností ve dvou krátkých lhůtách, i odpadají tedy všechny úvahy, jež odvolací soud připíná na případ, že by rozpočtena byla na 10 let. Tu by patrně musila býti velmi značná a tíživá — neboť nepatrnou na tak dlouho zákon repartovati nebude a potom arci by byl zákonodárný důvod pro repartici.

Čís. 1815.

K hospodářské nemožnosti plnění dlužno přihlížeti pouze tehdy, nastala-li událostmi, jež strany, uzavírajíce smlouvu, nemohly předvídati.

Úhradní koupi nelze předsevzítí, pokud neuplynula původní, pokud se týče prodloužená lhůta dodací, leč že prodatel již před tím plnění odmítl a cena zboží nebyla vyšší. Nutno-li poskytnouti dodatečnou lhůtu k plnění, lze krycí koupi předsevzítí teprve po jejím uplynutí. Zda kupitel, předsebera krycí koupi, zboží potřeboval a k čemu je potřeboval, jest lhostejno.

(Rozh. ze dne 5. září 1922, Rv I 455/22.)